

University of Technology Katowice

**INNOVATIVE APPROACHES TO
ENSURING THE QUALITY OF
EDUCATION, SCIENTIFIC RESEARCH
AND TECHNOLOGICAL
PROCESSES**

MONOGRAPH

Katowice 2021

Innovative Approaches to Ensuring the Quality of Education, Scientific Research and Technological Processes

Edited by Magdalena Gawron-Łapuszek
Yana Suchukova

Series of monographs Faculty
of Architecture, Civil Engineering
and Applied Arts
Katowice School of Technology
Monograph 43

Publishing House of University of Technology, Katowice, 2021

Editorial board :

Michał Ekkert – PhD, Vice-Dean for Student Affairs, University of Technology, Katowice
Magdalena Gawron-Łapuszek – PhD, University of Technology, Katowice
Tetyana Nestorenko – Professor WST, PhD, Associate Professor, Berdyansk State Pedagogical
University (Ukraine)
Aleksander Ostenda – Professor WST, PhD, University of Technology, Katowice
Yana Suchikova – DSc, Professor, Berdyansk State Pedagogical University (Ukraine)
Magdalena Wierzbik-Strońska – mgr., University of Technology, Katowice

Reviewers:

Igor BOGDANOV – Head of Berdyansk State Pedagogical University,
Doctor of Education, Professor;
Gennady SHISHKIN – Professor of the Department of Physics and Methods of Teaching Physics at
BSPU, Doctor of Pedagogical Sciences, associate professor
Nadiya DUBROVINA – PhD, CSc., Associate Professor, School of Economics and Management in
Public Administration in Bratislav

Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and
Applied Arts University of Technology, Katowice

Monograph · 43

The authors bear full responsible for the text, quotations and illustrations

Copyright by University of Technology, Katowice, 2021

ISBN 978 – 83 – 957298 – 6 – 7

Editorial compilation

Publishing House of University of Technology, Katowice
43 Rolna str. 43 40-555 Katowice, Poland
tel. 32 202 50 34, fax: 32 252 28 75

PART 3. INNOVATIONS IN MODERN EDUCATION AND SCIENCE: THEORY, METHODOLOGY, AND PRACTICE	231
3.1 THE USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE TRAINING OF FUTURE PRESCHOOL EDUCATION SPECIALISTS	231
3.1.1 Historical and methodological aspects of introduction of interactive technologies in the process of training future educators/teachers of humanities in higher education institution ...	231
3.1.2 Pedagogical training as a form of preparing the future professionals of preschool education.....	244
3.1.3 Interactive technologies of training of the future educators to work with children in the conditions of the modern preschool education institution: from the experience of work	250
3.1.4 Interactive methods as a means of training of future educators for the implementation of inclusive education in ukraine	257
3.1.5 The active methods as a condition of the successful learning by the future preschool education professionals of the content of child's psychology	263
3.1.6 Using interactive technologies in teaching preschool pedagogy	269
3.1.7 The using of interactive technologies in the process of preparation the future teachers for acquaintance of preschool children with nature	275
3.1.8 Use of educational technologies in work with children of preschool and school age	281
3.1.9 Linguodidactic technology of formation in children of senior preschool age ability to compose stories according to visual models.....	288
3.1.10 Polycultural upbringing of senior preschool children in modern preschool educational institutions	296
3.1.11 Necessity for the multidisciplinary approach to the development of educational programs for the preparation of bachelors for habilitation activities	303
3.1.12 Didactic visualization as a means of forming the speech personality of a child with a speech disorder	309
3.2 DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF PRIMARY SCHOOL PUPILS IN THE MODERN CONTEXT	316
3.2.1 Pedagogical technologies of formation of ecological competence of the future primary school teacher	316
3.2.2 Educational robotics as a means of development of basic learning skills of younger students	323
3.2.3 Innovative technologies of pedagogy primary school partnerships	330
3.2.4 Application of national music art in modern primary school	341
3.2.5 Internationalization as a tool for preparing future teachers for primary school pupils' competent personality formation	351
3.2.6 The concept of creating intercultural space primary school in transcarpathia	358
3.2.7 Preparedness of future primary school teachers for partnership cooperation with student's parents.....	365
3.3 TRAINING SPECIALISTS IN NATURAL SCIENCES, MATHEMATICS AND TECHNOLOGY ON THE BASIS OF MODERN TEACHING TECHNOLOGIES.....	374
3.3.1 Preparation future teachers of physical and mathematical disciplines for professional activity in the new ukrainian school: mathematical competence problems	374
3.3.2 Stem - education and modern learning technologies.....	383
3.3.3 Formation of stem-competences of participants of the educational process in the educational institution.....	388
3.3.4 Opportunities of online resources for implementation of the concept of stem-education	398
3.3.5 Teaching theoretical physics of future teachers of physics through the prism of a personally-oriented approach	404

Слабкими сторонами є труднощі, пов'язані зі світовою пандемією коронавірусу, мовні бар'єри, недостатня матеріальна база, фінансові складнощі, проблеми, пов'язані з особливостями академічної культури. Важко залучити до співпраці викладачів та студентів більш розвинених країн. Університету потрібно багато працювати над підвищенням репутації та впізнаваності в країнах ЄС. Інтернаціоналізація освіти підвищує мотивацію студентів Глухівського НПУ ім. О. Довженка до навчання, розширює академічні можливості та можливості працевлаштування, стимулює бажання стати професіоналами світового рівня.

Глухівського НПУ ім. О. Довженка займає активну позицію в контексті інтернаціоналізації освіти і працює над подальшим вдосконаленням діяльності у цьому напрямі.

Список використаних джерел

1. Бірюк, Л. Я. (2009). Комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і технології формування (на матеріалі методики викладання російської мови): монографія. Глухів : РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка. 317.
2. Концепція «Нова українська школа» (2016), ухвалена рішенням колегії МОН 27.10.2016. 40. URL: <https://mon.gov.ua>
3. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років (2014). Проєкт. URL : https://tnpu.edu.ua/EKTS/proekt_koncept
4. Концепція розвитку педагогічної освіти. (2018). URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/>
5. Коренева, І. М. (2019). Система підготовки майбутніх учителів біології до реалізації функцій освіти для сталого розвитку: монографія. Суми: Вінниченко М. Д. 526 с.
6. Кремень, В. Г. (2014). Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. *Педагогіка і психологія*. 4. 5–10.
7. Рудишин, С.Д. (2013). Системний підхід до вищої освіти в Україні: освіченість, компетентність, національні цінності. *Педагогіка і психологія: Вісник НАПН України*. № 3. С. 80.
8. Інтернаціоналізація вищої освіти в Україні: методичні рекомендації / За ред. І. Степаненко. К. : ІВО НАПН України, 2016. 158 с.
9. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. №1556-VII. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

3.2.6 The concept of creating intercultural space primary school in transcarpathia

КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ЗАКАРПАТТІ

Актуальність теми дослідження зумовлена відсутністю системних досліджень щодо створення і розвитку міжкультурного простору закладу освіти в Закарпатті. Особливістю освіти Закарпаття є його поліетнічність та багатонаціональність, що сприяє взаємозбагаченню культур. Відтак, актуальним напрямом дослідження є аналіз взаємовпливу національних культур у підготовці майбутніх учителів, здатних працювати в умовах регіональних особливостей.

Проблеми міжкультурного виховання громадянина актуальні для всіх країн. На різних етапах історичного розвитку підходи до цієї проблеми неоднакові й залежать, значною мірою, від конкретних історичних та соціально-політичних умов, стану суспільства, його ідеології. Це, у свою чергу, спонукає до перегляду організації та змісту міжкультурної освіти. Нині, коли в Україні відбувається реформування політичного, економічного, суспільного життя, особливого значення набуває виховання громадян, які здатні побудувати

демократичне, полікультурне суспільство і діяти за принципами конституційної демократії та поваги до прав людини.

Звідси, полікультурність є багатоаспектним поняттям. Це фундаментальна духовно-моральна якість, світоглядна і психологічна характеристика особистості, що має культурологічні засади.

Аналіз досліджень і публікацій. Останнім часом у теорії освіти все активніше використовується категорія простору. *Простір* – це філософська категорія, форма співіснування матеріальних об'єктів і процесів (характеризує структуру і протяжність матеріальних систем) [5]. Простір, його вивчення й опис його властивостей в останні декілька століть було монополізоване фізиками. У результаті, будь-які дискусії науковців про природу простору так чи інакше спираються на сучасну фізику. При цьому, сучасне наукове співтовариство ігнорує три факти:

1. Простір – це поняття, яке присутнє в мисленні кожної людини, незалежно від віку, статі, ставлення до релігії, національності і ступеня освіти.

2. У математиці слово «простір» використовується в безлічі різних теорій, що не мають ніякого відношення до фізики.

3. Нарешті, це слово зустрічається в буденному мовленні: «культурний простір», «економічний простір» тощо.

Термін «освітній простір» почав використовуватися педагогами, соціологами, управлінцями, політиками на початку 80-х років минулого століття. На початку 90-х дефініція увійшла до широкого наукового обігу. Категорія «освітній простір», безумовно, належить до фундаментальних понять сучасної педагогіки [5]. Сама ідея формування освітнього простору обговорюється достатньо багатоманітно, на різних рівнях, і, не дивлячись на це, вона й дотепер не структурована і не оформлена. Характерно, що навіть термін «освітній простір» сприймається неоднозначно.

У науковій літературі, у публіцистиці фігурують поняття «міжнародний», «європейський», «український освітній простір» тощо. Тобто йдеться про освітній простір, що визначається у зв'язку з конкретно-політичними, географічними, економічними та іншими характеристиками. Усі пов'язані з обговоренням освітнього простору визначення замикаються в основному лише навкруги конкретних структурно-змістовних моментів, таких, як освітні стандарти, норми, вироблення єдиних програм, єдиних вимог, визнання дипломів всіх рівнів тощо [4; 5].

Спробу розгляду освітнього простору як особливої сфери взаємозв'язків певних компонентів освітньої практики зробив В. Слободчиков. У запропонованій ним моделі «...освітня практика – тепер уже як особлива сфера, як органічне ціле, здатне до розвитку, – виступає в трьох своїх взаємозв'язаних наочних проєкціях (освітні середовища, інститути, процеси) і двох механізмах його забезпечення: освітня політика, що реалізовує функцію самовизначення освіти в соціумі, і управління освітою, яке зміцнює його як цілісну сферу...» (В. Слободчиков, 1995) [9]. На думку науковця, виникає своєрідне середовище, в якому кристалізуються спеціальні структури, покликані організувати освітній процес, а саме: необхідно вибудовувати іншу низку уявлень, де середовище є середина = серцевина, зв'язок = середостіння, засіб = посередництво.

Такого роду середовище, як простір дії суб'єктів, виявляючись на різному рівні, у різних формах, забезпечує підстави для добору елементів, необхідних для організації змісту освіти в єдиному освітньому просторі. Це середовище як широкий простір взаємодії припускає можливість дії не тільки державних, але й суспільних структур, тобто створення простору, який забезпечує відкриту систему відносин із практичного вироблення освітніх систем.

У зв'язку з прогнозованими результатами визначено такі **завдання дослідження:**

1) проаналізувати закономірності процесів формування міжкультурного простору початкової школи;

2) дослідити структури і специфіку процесів взаємовпливу, визначити механізми комунікації в міжкультурному просторі школи;

3) забезпечувати включеність початкової школи в освітній простір Закарпатського регіону з метою розкриття чинників і закономірностей його формування;

4) провести дослідження й аналіз стану міжкультурного простору Закарпаття.

Питання підготовки майбутніх учителів початкової щодо роботи в міжкультурному просторі Закарпаття та його впливу на розвиток дітей молодшого шкільного віку крізь призму взаємозбагачення національних культур у такому обсязі не досліджувалися. Основу дослідження становлять праці історичного та культурологічного характеру.

Закарпаття – край багатонаціональний, поліетнічний, в якому компактно проживають національні меншини угорців, румунів, словаків, що породжує певні міжкультурні бар'єри. Зокрема, угорськомовне населення проживає компактно в населених пунктах Ужгородського, Берегівського, Виноградівського районів, їхні діти навчаються в школах з угорською мовою навчання [2; 8; 10]. Саме в підтримці багатонаціональних особливостей Закарпаття, сприянні отриманню освіти представниками національних меншин, навчанні студентів – представників угорської національної меншини рідною для них угорською мовою, з поступовою інтеграцією в український освітній простір. Так, якщо першокурсники з угорськомовного регіону мають певні труднощі з володіння українською мовою, то за роки навчання у закладі вищої освіти вони інтегруються в мовний та мовленнєвий простір. Так, Мукачівський державний університет підтримує та розвиває поліетнічні та полікультурні особливості Закарпаття, надаючи можливість студентам – представникам національних меншин навчатись, створюючи сприятливі умови для розвитку всіх без винятку культур, збагачуючи і розвиваючи культурне розмаїття [11].

Сучасна початкова школа має бути відкритою, публічною, взаємодіяти з навколишнім її культурним різноманіттям. Виникає необхідність позиціонувати заклад шляхом розробки різних програм, що забезпечують реалізацію ініціатив, які підтримують її міжкультурний діалог. Міжкультурний діалог є основою концепції публічності в освітньому просторі, а саме: програм з питань освіти, полілінгвального навчання, крос культурності. Багатовекторна стратегія міжкультурного діалогу має бути спрямована на підтримку міжкультурних зв'язків зі всіма культурними організаціями.

Основними напрямками взаємодії учасників міжкультурного простору початкової школи є: формування єдиного гуманітарного простору в школі, який розташовується в якісно новій системі координат, заданої розвиватися лінгворегіональним і міжкультурним дискурсом початкової школи Закарпаття.

Розробка сучасних концептуальних основ регіональної та міжкультурної взаємодії передбачає наявність і розвиток певним чином структурованого медійного, освітнього, лінгвокультурного і міжкультурного простору, що дозволяє здійснювати комунікацію на новому технологічному рівні [1].

Аналіз наукової літератури з проблеми міжкультурного простору початкової школи дозволив нам уточнити зміст поняття «міжкультурний простір початкової школи», визначити його істотні ознаки: просторово-часове поле функціонування і розвитку системи освіти як відкритої і активної соціальної сфери міжкультурної взаємодії; комплекс освітніх послуг закладів освіти, тобто систему областей взаємодії навчальної діяльності та міжкультурних зв'язків, які, інтегруючи, доповнюють один одного.

Висновок Л. Виготського про трибічний активний процес (активний педагог, активна дитина, активне середовище між ними) дозволяє розглядати трикомпонентну взаємодію суб'єктів простору як єдиний процес цілеспрямованого формування особистості дитини [3]. У цьому процесі взаємодія суб'єктів міжкультурного простору, педагога і дитини, представлена як активна взаємодія із середовищем, яке можна розглядати як інформаційний компонент освітнього простору, структурованого так, що він сам активно впливає на інших

суб'єктів освітнього простору. Ця структура може бути визначена як «ідеальна форма середовища» (Л. Виготський).

У контексті нашого дослідження виходимо з розуміння міжкультурного простору початкової школи в Закарпатті як особливого соціокультурного феномену – системи багатопланових і багатовимірних відносин, що об'єктивно відтворюються та самостійно розвиваються в процесі організації та трансляції певної необхідної сукупності знань, яка функціонує в реальному просторово-часовому континуумі та охоплює як суб'єктів взаємодії, так і високу комунікативну здатність, стійкість, мобільність, толерантність до представників національних меншин [6].

Розглядаючи міжкультурний простір початкової школи в Закарпатті, зацентруємо увагу, по-перше, на визначенні його як явища сучасного світу; по-друге, на виявленні його особливостей, завдань, можливостей як соціокультурного феномену, що специфічно функціонує. Проблема можливості побудови міжкультурного простору обумовлена комплексом обставин. По-перше, створення міжкультурного простору початкової школи в Закарпатті диктується тими об'єктивними процесами, що відбуваються нині й у світовій спільноті, припускаючи необхідність інтеграції всіх сил в освоєнні просторів (інформаційних, технологічних, економічних тощо), що є провідним елементом подальшого прогресу. По-друге, формування міжкультурного простору стимулюється потребою поглиблення відносин взаємодії всіх членів сучасного співтовариства, в реально виниклому прагненні яких до розширення економічних, політичних, культурних та інших зв'язків освітній простір відіграє важливу роль, оскільки саме тут виявляються тенденції розвитку [6]. Природно, можна було б значно збільшити число обставин, що вимагають побудови міжкультурного простору, розширивши їх аналіз. Але для нас важливою є об'єктивна обумовленість ідеї формування міжкультурного простору для дітей молодшого шкільного віку, з'ясування головних умов, характеристик, які, з одного боку, виправдовують цю ідею; з іншого – задають певні норми і принципи організації цього простору [4; 5].

Міжкультурний простір багатовимірний. Провідним чинником суспільного буття в цьому просторі є культура, яка забезпечує збереження і відтворення людських ресурсів, культури здоров'я і культури здорового способу життя, культури усвідомлення і вирішення протиріч буття [14]. Міжкультурний простір виформовує єдину націю із загальною назвою, державною(ними) мовою(ами), із спільністю культури, із загальною метою і загальними діями щодо їхнього досягнення. В цьому просторі закладаються навички самоорганізації і самоврядування народу, устрою його життя, здійснюється зв'язок поколінь і генеруються нові результати життєдіяльності.

Поки, на жаль, не існує загального, чітко науково оформленого визначення міжкультурного простору, так само, як не визначено місце, рівні його складових. Визнаючи цінність аналізованих нами досліджень, зазначимо, що вивчення проблеми побудови міжкультурного простору та його наукові розробки відстають від запитів сучасної практики освіти всіх рівнів.

Запропонований нами концептуальний підхід до можливостей створення міжкультурного простору початкової школи в Закарпатті формується у зв'язку з проектуванням, програмно-методичною розробкою й упровадженням гуманістичної парадигми освіти, переорієнтація на цінності людини, становлення її як суб'єкта не тільки освітньої діяльності, але й культури. Значна увага у зв'язку із цим надається особистісно-зорієнтованій освіті як особливому засобу розкриття сутнісних сил людини, її здібностей, отримання свого місця в просторі культури міжнаціонального спілкування.

Окреслимо деякі принципи, на яких будується розроблена нами Концепція створення міжкультурного простору початкової школи в Закарпатті (далі – Концепція). Це принципи:

- гуманізму і демократизму, що передбачають рівноправність, відкритість до сприйняття гуманістичних, міжкультурних цінностей, прагнення до взаєморозуміння, поваги до прав людини – представника національних меншин;

- наступності і безперервності, що визначає процес формування міжкультурного діалогу як єдиного багатоетапного освітнього процесу, що починається у дошкільному віці, розвивається в молодшому шкільному віці й триває впродовж усього життя людини;
- культуровідповідності, що визначає органічну єдність міжкультурного виховання з історією та культурою представників національних меншин, їх мовою, народними традиціями і звичаями, що забезпечують духовну єдність, наступність і спадкоємність поколінь тощо.

Визначимо почуття національної приналежності як пріоритетний напрямок реалізації Концепції створення міжкультурного простору початкової школи в Закарпатті. На наш погляд, саме цей зміст і є тим етнокультурознавчим компонентом, який формує у дитини молодшого шкільного віку культуру спілкування і сприяє:

- ознайомленню в концентрованій формі з основними культурними надбаннями рідного народу, представників національних меншин і людства в цілому;
- розвитку духовної й естетичної сфер особистості, вихованню патріотизму, цінностей і моральних переконань;
- формуванню сучасного уявлення про світобудову, природу, суспільство і людину в аспекті їх розвитку, про сенс життя.

Ядром розробленої нами Концепції є толерантність – терпимість, повага, розуміння інших культур, можливість об'єднання різних етносів держави в ім'я певних ідеалів, які допомагають розвитку всієї нації. Отже, ідея національного інтересу на наступному рівні може доноситись і до дитини молодшого шкільного віку.

Сприймання світу як єдиної системи багатогранних форм існування культур, мов, ідей, поглядів, усвідомлення цієї різноманітності й єдності зумовлюють необхідність виховання в молодших школярів таких людських якостей, як толерантність, повага до представників національних меншин, інших культур, релігій, поглядів. Зростає пріоритет загальнолюдських цінностей гуманістичних і антропософських домінант. Засвоєння світової культури крізь призму національної допоможе виховати світогляд майбутнього громадянина України, здатного діяти не тільки у своїй національній державі, а й у світі.

Робота з учнями початкової школи за цим напрямком повинна бути інтегрована за своїм змістом і містити найважливіші (доступні віку) відомості з народознавства, пов'язані з історією, культурою, звичаями і побутом українського народу, з етики, естетики, екології, охоплювати елементи різних видів мистецтв, зокрема живопису, музики, перебувати в найтіснішому зв'язку з художньою літературою, історією тощо.

На наш погляд, жоден компонент розробленої нами Концепції не може бути представлений довільно вибраним змістом, як це практикувалося досі, а має бути у вигляді системи тем: Всесвіт – людство – народ – «Я»; минуле – сучасне – майбутнє; національне – загальнолюдське; краса у природі й людині, в мистецтві та мові; духовна спадщина рідного народу і людства; найвидатніші постаті в історії родини, нації та людства.

Отже, учні початкових класів мають знайомитися з явищами своєї та іншої культур. Коло елементарних знань можна окреслити такими напрямками, як-от: існують різні культури, які мають свої відмінності у звичаях, традиціях, святах тощо; кожна людина належить до однієї або декількох культур (двомовні або багатомовні родини), якими вона повинна цікавитися, які повинна зберігати і поважати; життя людей у сучасному світі неможливе без поважного ставлення до народів інших культур, адже війни починаються тоді, коли люди не можуть або не хочуть домовитися між собою. Головним у цій роботі є підведення дитини молодшого шкільного віку до розуміння загального та відмінного у традиціях народів, повага до «чужого» світосприймання, яке має відмінності від «свого» і навпаки: «Чужого навчайтесь і свого не цурайтесь...» (Т. Шевченко).

Ключовою фігурою в міжкультурному просторі, поза сумнівом, є педагог. Активна взаємодія суб'єктів міжкультурного простору виформовує «середовище спільної діяльності». Отже, відбувається формування й оформлення її власної мети як системоутворювального

чинника. Система освіти є активним, провідним компонентом у взаємостосунках з іншими компонентами міжкультурного простору регіону (району, міста) і представлені зв'язками різного рівня: інформаційними; асоціативними; координаційними; коопераційними.

Міжкультурний простір пред'являє певні вимоги до регіональної (районної, міської) системи освіти. До таких вимог можна віднести урахування: культурно-історичних традицій; сучасного складу, потреб регіональної виробничої сфери; регіонального запиту громадськості.

До числа основних характеристик регіональної системи освіти разом із відкритістю відносять територіальність як умову ефективності її функціонування і розвитку, а також інформатизацію простору. У процесі вивчення, моделювання, вибудовування міжкультурного простору початкової школи необхідно враховувати специфіку мікрорайону, в якому вона розташована [12; 13].

Матеріали різних досліджень показують, що в місті виокремлюється декілька регіонів, які обумовлюють середовище життєдіяльності школи: осередок з багатими культурно-освітніми традиціями, науковими закладами; великі мікрорайони, на їхній території знаходяться підприємства, що визначають усе соціально-культурне середовище; спальні мікрорайони, де школи – єдині осередки культурного життя; мікрорайони з переважанням приватного сектору і відсутністю культурного оточення, населення в них орієнтоване на працю в підсобному господарстві; новобудови, в яких відсутня або недостатньо розвинута інфраструктура культурно-просвітницьких закладів; мікрорайони з однорідним ізольованим середовищем (військові, Академічні містечка тощо) [7].

У межах розробленої Концепції нами запропоновано структурно-функціональну модель міжкультурного простору початкової школи Закарпаття. У даній моделі досліджуваний міжкультурний простір початкової школи охоплює три області: область взаємодії (функція міжкультурної комунікації), область навчальної діяльності (освітня функція) і область міжкультурних зв'язків (інтеркультурна функція).

Кожна з областей міжкультурного простору початкової школи специфічно орієнтована і характеризується певною формою управління. Так, область взаємодії орієнтована на формування і розвиток комунікативних здібностей учня початкової школи (система «дитина-батько-учитель»). Область навчальної діяльності орієнтована на отримання дитиною мовної освіти в міжкультурному просторі (система «учитель-дитина», «батьки-дитина»). Область міжкультурних зв'язків орієнтована на усвідомлення учнем початкової школи доцільності отримання мовної освіти, тобто забезпечити мотивацію особистості до навчання мови і розвиток мовлення (система «батьки-дитина»).

В умовах, що створюються глобалізацією і світовою інтеграцією, міжкультурний простір сучасної початкової школи в Закарпатті висуває нові вимоги до рівня підготовки майбутніх учителів, а саме: володіння якостями, що забезпечують розвиток конкурентоспроможності в загальносвітовому просторі культури і можливість вибудовувати діалог з його учасниками – представниками національних меншин; вміння встановлювати міжкультурні та наукові зв'язки з представниками інших країн, що вимагає наявності міжкультурних комунікативних компетентностей.

З усіх ознак і властивостей культурних відмінностей етносів Закарпаття можна виокремити ряд «культурно-цілісних» вимірювань, які допоможуть істотно поліпшити якість взаємодії з представниками національних меншин. Це – відчуття особистого простору, мови і комунікації, одяг і зовнішній вигляд, харчові звички, норми і цінності, переконання тощо.

Початкова школа в Закарпатті є мультикультурним освітнім закладом, що дозволяє учням максимально швидко вливатися в різноманітні культурні середовища і реалізовувати свою індивідуальність в різних типах культур.

Ефективність реалізації запропонованої Концепції створення міжкультурного простору початкової школи в Закарпатті зумовлює дотримання на практиці педагогічних підходів.

Перший підхід передбачає розширення міжкультурного простору учня, що відбувається на основі врахування його здібностей, нахилів, інтересів. Наступним підходом виступає розширення простору вибору освітнього маршруту учнем, що здійснюється під час переходу на наступну освітню ступінь в умовах міжкультурності. Третім є комплексність супроводу учня – представника національної меншини, і вчителя, який працює в умовах полікультурності.

Застосування зазначених підходів дозволяє досягти максимального ефекту втілення в реальному міжкультурному просторі ідеї успішної соціалізації особистості, яка є представником національної меншини.

Таким чином, міжкультурний простір початкової школи в Закарпатті може розглядатися як сфера взаємодії трьох його суб'єктів: педагога, дитини і середовища між ними. Міжкультурний простір початкової школи – це місце зустрічі та інтенсивного взаємопроникнення різних культур і етносів, що населяють Закарпаття. Розвиток особистості в умовах взаємовпливу і взаємопроникнення різних культур (українці, угорці, чехи, словаки, греки та ін.) носить інтегративний характер і може розглядатися як процес усвідомлення і зміцнення духовного потенціалу кожного народу та представників національних меншин зокрема.

Результатом реалізації Концепції має стати формування умов для виховання особистості, здатної до успішної самореалізації і соціалізації в умовах міжкультурного простору, формування міжкультурної компетентності особистості.

Дослідження міжкультурного простору в різних мікрорайонах міського осередку (м. Мукачеве) дають підстави стверджувати, що він впливає на етичний досвід молодшого школяра, а саме: учні, які мешкають у районах, що історично давно склалися, краще поінформовані, активніше взаємодіють із різними закладами, отже, значну роль у виборі початкової школи відіграє соціокультурне середовище цих мікрорайонів; чим далі знаходиться школа від культурного осередку, тим активнішою має бути участь дітей у житті національної меншини; знання і врахування культурно-освітнього потенціалу мікрорайону необхідні під час моделювання міжкультурного простору в конкретному закладі.

Отже, під міжкультурним простором початкової школи розуміємо всю сукупність освітніх закладів різного типу і виду, суспільних і державних організацій, що взаємодіють між собою. Разом вони створюють простір соціалізації дитини, перетворення її в особистість, забезпечують певний рівень освіти, інтелекту і культури суспільства, міжособистісних, етичних, етнічних і всіх інших відносин. У цьому просторі в учнів формуються і розвиваються: цілісне розуміння світу; світогляд; міцні духовно-етичні засади; уявлення про цінності і значення життя; комунікативні навички спілкування з представниками національних меншин.

Список використаних джерел

1. Алієва С. Р. Теорія і методика формування крос-культурних цінностей у початковій школі АР Крим: Монографія / С. Р. Алієва. – Сімферополь: КРП «Видавництво «Кримнавчпеддержвидав», 2013. – 265 с.
2. Андріяш В. І. Державна етнополітика України в умовах глобалізації / В. І. Андріяш. – Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. – 328 с.
3. Выготский Л. Психология / Л. Выготский. – М.: Эксмо-Пресс, 2000. – 1008 с.
4. Заболотна О., Щудло С. Учителі та освітнє середовище: крос-культурна перспектива / О. Заболотна, С. Щудло. – Дрогобич: УАДО і ТзОВ «Трек-ЛТД», 2020. – 228 с.
5. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. – Частина перша. Концепції, проектування, технології створення / К. Л. Крутій. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2009. – 320 с.

6. Молнар Т. І. Кроскультурний простір початкової школи як сфера взаємодії суб'єктів / Т. І. Молнар // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – Випуск 71: Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. – С.169-173.
7. Молнар Т. І. Освітнє середовище початкової школи як компонент міжкультурного простору / Т. І. Молнар // Pedagogy theory: collective monography / Aksonova O., Avdieieva S., Kobets V., etc. – International Science Group. – Boston: Primedia eLaunch, 2020. – P. 138-142.
8. Національний склад населення та його мовні ознаки. Статистичний бюлетень. – Ужгород, 2003. – 86 с.
9. Слободчиков В. И. Основы психологической антропологии. Психология человека. Введение в психологию субъективности: Учебное пособие для вузов / В. И. Слободчиков, Е.И. Исаев. – М.: Школа-Пресс, 1995. – С. 20-99.
10. Мелеганіч Г. І. Місце та роль державних органів влади щодо забезпечення прав і свобод національних меншин: на прикладі Закарпатської області / Г. І. Мелеганіч // Грані: Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. – 2012. – № 6. – С. 125-129.
11. Микуланинець Л. М. Етнокультурологічне становлення професійної музичної культури Закарпаття у другій половині ХХ століття / Л. М. Микуланинець // Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. Київ: Міленіум, 2009. Вип. 15. – С. 184-188.
12. Підбережник Н. П. Інституційне забезпечення публічного управління етнополітичними відносинами на регіональному рівні в Україні / Н. П. Підбережник // Теорія та практика державного управління. – 2017. – № 4 (59). – С. 100-107.
13. Червеняк К. Інституційне забезпечення державної етнонаціональної політики в Україні / К. Червеняк // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К.: «Видавництво «Гілея», 2018. – Вип. 137 (10). – С. 358-362.
14. Чєпа М.-Л. А. Етнопсихологічний дискурс глобалізації: Монографія / М.-Л. А. Чєпа. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 104 с.

3.2.7 Preparedness of future primary school teachers for partnership cooperation with student's parents

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ З БАТЬКАМИ УЧНІВ

Постановка проблеми. Останні десятиліття характеризуються тим, що в українському суспільстві відбуваються значні зміни, які, перш за все, мають спрямованість на утвердження демократичних, гуманних взаємин між його учасниками. Ці зміни відбуваються й в усіх ланках педагогічної системи. Особливе значення проблема забезпечення гуманної взаємодії учасників освітнього процесу має в першій ланці загальної середньої освіти – початковій школі.

Взаємодія – це характеристика будь-якої суспільної діяльності. Освітній процес – це завжди групова, колективна діяльність, учасники якої перебувають у відповідних залежностях, тобто їх діяльність супроводжується відповідними взаємодіями. Коли йдеться про співробітництво, то мається на увазі не просто співіснування індивідів у просторі та часі, а їх взаємини характеризуються як партнерські. Партнери є учасниками спільної діяльності, вони реалізують єдину мету, тому їх дії мають бути узгодженими, партнери довіряють, допомагають, підтримують оди одного. Особливо це важливо в педагогічному процесі, основними учасниками якого є вчителі, учні та їхні батьки. Вони діють заради спільної мети – навчати дитину здобувати знання, сформувати в неї прагнення бути активним громадянином суспільства. Від змісту і стилю їх спільної діяльності залежить головний

Scientific Edition

Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and
Applied Arts, Katowice School of Technology

Monograph 43

Innovative approaches to ensuring the quality of education, scientific research and technological processes

Managing Editor Dmytro Pimenov
Victoria Bondarenko

Computer design Sergiy Kovachov

MONOGRAPH

Innovative approaches to ensuring the quality of education, scientific research and technological processes

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>